

..לשתוק הרבה. לדבר מעט. ולא להגיד כלום..."

בית-ספר לגנרלים

— מה זה שייך?
 — כדי להיות ראש-משלה, אתה זקוק לשותפים. אם תהיה בדיוק באמצע, תוכל להקים קואליציה עם מי שאתה רוצה, ועם מי שיוזמן לך. עם הימין, עם השמאל, עם הדתיים, עם האנטידתיים, או עם כולם ביחד.

■ ■ ■

— זאת אומרת, שבעצם אני לא יכול להגיד שום דבר על שום עניין?
 — כל הכבוד, אתה לומד מהר מאד. העיקר הוא לעשות רושם, לשתוק הרבה, לדבר מעט, ולא להגיד כלום. כך יחשבו שאתה אדם חכם, הנוצר את מחשבותיו בליבו, איש-ביצוע המרבה במעשים והממעט במילים. החוכמה היא להגיד רק דברים שהם כלליים עד שהכל יכולים להסכים להם, ושכל אדם יחשוב שאתה מסכים לדעתו — אף שהדעות של מעריצך סותרות אלה את אלה. קח, למשל, בעייה כמו ההון השחור.

— אני נגד?
 — מובן שאתה נגד. אתה מגנה את מבריחי-המטבע, התוקעים סכין בגב האומה הלוחמת. — אם כן, אולי כדאי להגיש תוכנית לתפיסת המיל-יארדים השחורים, המתלגלים במשק, כפי שקראתי?
 — ריבוננו של עולם, לא! בעלי המיליארדים האלה יהיו התומכים הכי חשובים שלך. אסור לך להפחיד אותם. דבר על "מס אמת", ו"העמקת הגבייה", וכיוצא-באלה. אתה יכול להבטיח שכאשר אתה תגיע לראשות הממשלה ותספק את המנהיגות הנכונה, כל אדם בישראל ישלם מס-אמת ברצון ובחפץ-לב, מפני שהעול יתחלק באופן צודק.

— איך?
 — אל תגיד איך. כל אחד יחשוב שאתה תדרוש מהאחרים לשלם יותר.

— אס-כך, אני בעד שביטות, כשהפועלים דורשים חלוקה צודקת של העול?
 — בהחלט לא. אתה נגד אנארכיה ומפירי-מישמעת בשעה קשה זו, כשהאוייב זומם לכלותנו. אתה תובע מכל אדם לעשות את המוטל עליו.

— אז אני נגד הפועלים?
 — להיפך. אתה מעריך ומוקיר את המאמץ העצום שמשקיעים הפועלים בבניין הארץ, ואתה יודע שכולם פטריטיים נאמנים כמוד, חוץ ממיעוט מבוטל וחריג שיש לנהוג בו ביד קשה.

— אבל אני נגד הפקידים?
 — אתה נגד הבירוקרטיה, האוכלת כל חלקה טובה. אבל אתה בהחלט בעד הפקידים. הם מטלאים את תפקידם במסירות, וביצעיהם לא ייכוון שילטון תקין. אל תשכח שאתה זקוק לקולותיהם של מאות אלפי הפקידים, כשם שאתה זקוק לקולות הפועלים והמעבידים. אתה תספק לכולם מנהיגות, במאבק נגד האוייב המאיים על קיומנו.

— אה, אני נץ?
 — אתה לא נץ ולא יונה. אתה ריאליסט מפוכח ופראגמאטי.

— מה זה פראגמאטי?
 — זה שאל. אף אחד לא יודע. אבל זה דבר טוב. אז מה אתה מציע לגבי השטחים?
 — אתה בעד פשרה טריטוריאלית, תמורת שלום.

— גבולות ה-4 ביוני?
 — לא! אתה בהחלט נגד גבולות ה-4 ביוני, אבל גם אינך דבק בקווים הנוכחיים. אתה גמיש. אתה אומנם רוצה במכסימום של שטחים, אבל גם במינימום של ערבים. אתה מוכן לדבר עם כל ערבי הרוצה בכנות בשלום, אפילו עם הפלסטינים, אפילו עם ערפאת.

— על מדינה פלסטינית? זה טוב?
 — זה מתחיל להיות טוב. רבין הוא נגד משא-ומתן עם הפלסטינים. הוא מיושן. אתה איש חדש, בעל העזה. אתה מוכן לדבר עם הפלסטינים, אפילו עם ערפאת.

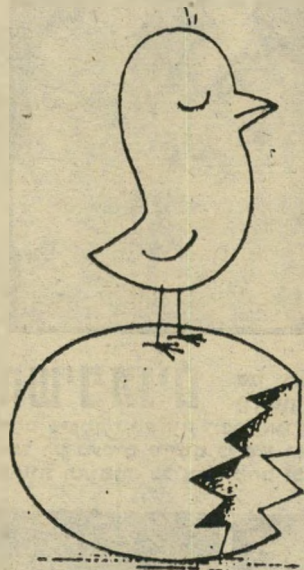
— על מדינה פלסטינית?
 — השתענע? בהחלט לא! הרוב במדינה עדיין מתנגד לזה, ואתה לא תחיה בעד שום דבר שהרוב מתנגד לו. יש כמה משוגעים הפועלים למען הרעיון הזה. תן להם לעשות את העבודה השחורה. אתה יכול גם להגיד כמה מילים כדורבנות על התבוסתנים רכי-הלבב. כאשר הם יחליחו לשכנע את הציבור שזה נכון, קפוז על העגלה. החוכמה היא לקפוז שניה אחת לפני האחרים, כדי שתיראה נועז ומתקדם. זוהי כל התורה על גלגל האחת: תגיד לציבור בדיוק מה שהוא רוצה לשמוע בכל רגע, אבל תיראה תמיד כאדם נמרץ ונועז, היודע לקבל החלטות, והמוכן ללכת לפני המחנה.

— אילו טיפלנו כך בבעיות של צה"ל, היינו מפסידים כל מילחמה.
 — בוודאי. אבל אתה לא עוסק עכשיו בצבא, אלא בפוליטיקה. קצין מיקצועי בצבא חייב להבין את ה"תונים של מיקצועו. פוליטיקאי חייב רק לעשות רושם על הדיוטות המבינים עוד פחות ממנו.

— שמת'י לב שאתה מרבה לדבר על "שינוי". האם זהו מה שהולך היום בשוק?
 — בדיוק. כל אדם במדינה רוצה בשינוי, בתנאי ששום דבר לא ישתנה.

— אני לא מבין. הם רוצים בשינוי או לא רוצים בשינוי?
 — נדמה להם שהם רוצים בשינוי, אבל כל שינוי ממחיד אותם. לכן צריכים לדבר כל הזמן על שינוי, אבל אסור בשום פנים להציע שינוי אמיתי כלשהו. הרעיון של שינוי ממשי — פוליטי, חברתי, כלכלי — יכנס אותם לפאניקה. תיזוהר שלא להתפתות לעולם לעבור מהחלטות לפרטים.

— בסדר. אמור לי, אני שמאלי או ימני?

— חלילה לך להיות שמאלי. שמאלי זה קומוניסטים, ערבים, אנארכיסטים. השמאל רוצה לקחת את מה שיש לך, ואפילו אם אין לאדם כלום, הוא פוחד שיקחו ממנו את הלא-כלום. במדינה שלנו, שמאלי זה מוקצה מחמת מיאוס.

— אס-כך, אני ימני?
 — חלילה! ימני זה לא מכובד. זה קנאי, קיצוני, נצלני.

— אז כדאי להיות לא-כלום?
 — כן, אבל אסור להגיד את זה. תגיד שאתה איש המרכז, שאתה אדם המייצג את הקונסנזוס הלאומי הרחב.

— אבל איך אפשר להיות בעד שינוי ולהיות במרכז?
 — האם אין זה דבר והיפוכו?
 — בוודאי, אבל הציבור אינו יודע זאת. בכל זאת — כל מי שדוגל במשהו, אינו יכול להיות במרכז. אם אני אגיד שאתה איש המרכז, האם לא יטיקו מזה לבעצם אני לא דוגל בשום דבר?
 — אה, לא עוסקים כאן בחיגיון, אלא בפוליטיקה. כללי החיגיון אינם חלים על הפוליטיקה. פה קובעת הפסיכולוגיה. אדם נורמלי שונא אנשים יוצאי-דופן. הוא גם חושש כל חייו שמא ייראה הוא עצמו כיוצאי-דופן. זה מתחיל עוד בילדות. ילד אינו רוצה להיות ג'ינג'י, או נמוך מדי, או גבוה מדי, או בעל מיבטא זר. הוא רוצה להיות בדיוק כמו כולם. זה נשאר לו כל החיים. הוא רוצה להיות בעדר גדול, והוא ייתן את אמונו במנהיג שהוא בדיוק באמצע. חוץ מזה יש בכך גם ייתרון טאקטי עצום.

— אזיה?
 — זכור את הסיפור על שלושת האנשים השוככים ביחד תחת שמיכה אחת, שאינה די רחבה כדי לכסות את כולם. פעם מושך אותה הימני אליו, ופעם מושך אותה השמאלי. היחידה שמכוסה כל תעת הוא זה ששוכב באמצע.

מוקדם לאיננאציו טילוה, תוך התנצלות

— ובכן, אדוני האלוף, באתי להכניס אותך לרוי הפוליטיקה המעשית, אחרי שהחלטת להתחיל בקאריירה פוליטית. נתחיל בשעור ראשון. מהי מטרתך?
 — אני רוצה להיות ראש-משלה.

— שגיאה ראשונה. אתה חש חובה מצפונית עמוקה להיחלץ לעזרת המדינה בשעת-משבר קשה זו, אחרי שעמדת שנים רבות מנגד. אתה בטוח שניסיוןך הצבאי מכשיר אותך במיוחד למלא תפקיד קשה זה. מדוע, אדוני?

— אה, אה, ובכן... מה התשובה?
 — מנהיגות, אדוני האלוף, מנהיגות. אתה חש שיש במדינה משבר של מנהיגות. ליד הגה השילטון עומדים חידילי-אישים, נמושות, שאינם יודעים להפיה בעם הזה רוח של חקרבה. ואילו אתה, כמי שהנהיג את חיילי ישראל את ניצחונות מפוארים, יודע כי יש בכוחך לספק את המנהיגות הדרושה ולקבל את ההחלטות הגורליות.

— אתה חושב שמישהו יקנה את זה? הרי גם יצחק רבין וחיים בר-לב היו אלופים, ואין להם מנהיגות בפרטה שחוקה.

— הציבור כבר שכח שהם היו אלופים. הם נשחקו במישחק הפוליטי. אתה עוד לא נשחקת. לכן אתה יכול ללכת על זה.

— אולי אתה יכול לנמק את זה בצורה... אה... קצת יותר אלגנטית?

— בוודאי. אתה מכבד ומוקיר את האלופים, העומים דים כעת בראש המדינה. אתה אומר עליהם כמה מילים טובות. זה יעשה רושם טוב. כמוכן, אל תגויס. אמור זאת בקמפוז של אירוניה. אתה מנן עליהם מפני שהם היו חבריך בצה"ל, אס-כי הם היו קצת מטומטמים גם אז. אבל העיקר הוא, הם אינם אשמים. אשמה השיטה.

— השיטה? איזו שיטה?
 — לא חשוב. כשאתה תדבר נגד "השיטה", אף אחד לא ישאל אותך איזו שיטה. "השיטה" היא מילת-קסם. כל אחד יכול לדמיון לעצמו מה שהוא רוצה. פלוני שונא את מסי-ההכנסה, והוא יחשוב שאתה נגד שיטת מסי-ההכנסה. אלמוני שונא רעש באוטובוס, והוא יחשוב שאתה מתנגד לשיטת הרעש באוטובוסים. "השיטה" כוללת את כל השינאות של כל אזרחי המדינה.

— ואם בכל-זאת מישהו ידרוש ממני לפרט את השיטה שאני מתנגד לה?
 — אין בעיות. אתה מתנגד לשיטה הנוטלת מן האזרח את חרות-היצירה במדינה הזאת, השיטה המגדת את האידיאלים הנשגבים, אשר למענם הקמנו את המדינה.

— ואני לא אגיד שום דבר מוחשי?
 — מותר לך להגיד דבר אחד, בתנאי שזה יהיה דבר לגמרי מופשט, שיהיה מובן רק לחצי-תריסר פרוי פסורים. דעתם של אלה אינה חשובה ממילא. מי יקשיב לפרופסור, כאשר מדבר אלוף?

— בסדר. על מה אתה ממליץ?
 — אתה יכול לבחור לך נושא אחד מן הרשימה שהכנתי לך. למשל: "שינוי המיבנה המוניטארי". זה טוב מאד, מפני שאף אחד לא יבין את זה, וכולם יחשבו שאתה מומחה כלכלי, למרות שמעולם לא ידעת לחבר ספרות עד מסה. או, "שינוי שיטת הבחירות". כל אחד שונא את המעסקים, ונעים לחשוב שאפשר לשנות את זה על-ידי החלפת טכניקה אחת של בחירות בטכניקה אחרת. או, "הנחגת קריטריונים אובייקטיביים". זה מצויין, כי אין לזה שום תוכן, כך שאף אחד לא יכול להתנגד לזה.

— זמי יאמין לי שעל-ידי תרופת-פטאנט כזאת ישתנה הכל?

— האדם הקטן רוצה להאמין באיזשהו פיתרון פשוט וקל לכל הצרות. הוא אינו יבין את הבעיות המסובכות הקובעות את גורלו, והוא יציע הידל לכל מי שיסביר לו, בצורה משכנעת, שבעצם די בסיבוב אחד של איזשהו גלגל סתור, כדי שהכל ישתנה. הנה, לדוגמה: יש בארץ מאת אלפי נהגים שאין להם מושג איך פועל מנוע המכונית שלהם. אם בעל-המוסך יגיד להם: "תראה, האינסטלציה של הקארבוראטור מפריעה ל-פעולת הסופאמים", הם יגידו: "אה, זה בדיוק מה שחשבתי!" וישלמו בראון אלף לירות בעד תיקון שלא היה ולא נברא.